

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia de Securitate et Educatione Civili 7 (2017)

ISSN 2082-0917

DOI 10.24917/20820917.7.23

Justyna Rokitowska

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Małgorzata Gawlik-Kobylińska, *Projektowanie i wykorzystanie wirtualnych materiałów dydaktycznych w edukacji dla bezpieczeństwa i obronności*, AON, Warszawa 2016, 159 ss.

Współczesność dostarcza nam wiele rozwiązań umożliwiających szybsze i prostsze przyswojenie wiadomości oraz dostępu do coraz większego zasobu informacji poprzez stały dostęp do Internetu. Komputery, smartfony czy tablety są obecne w życiu młodego człowieka już od najmłodszych lat, dlatego przed całościowym procesem edukacyjnym stanął szereg wyzwań. Podczas próby nadążenia za zmieniającymi się trendami XXI wieku w życiu społecznym, kulturalnym i przede wszystkim oświatowym, pojawiły się rozwiązania metodyczne z wykorzystaniem szeroko dostępnej, nowoczesnej technologii dla każdej grupy wiekowej. Kilkanaście lat temu, aby móc skorzystać z Internetu, należało udać się do odpowiednich miejsc do tego przeznaczonych. Ciężkie, wielkogabarytowe urządzenia upowszechniały informacji oraz były źródłem rozrywki. W obecnej dobie technologia dostarczyła nam rozwiązania zminimalizowane i w małym, przeciętnym telefonie komórkowym, czy tablecie wielkości standardowej książki umieszczono podzespoły o sile kilkunastokrotnie wydajniejszej niż kilka lat temu. Otworzyły się więc nowe rozwiązania w zakresie zdobywania informacji oraz możliwości korzystania z urządzeń w każdym momencie pobytu w szkole, pracy czy na uczelni.

Edukacja dla bezpieczeństwa, edukacja obronna i obywatelska również stanęły przed całościowym wyzwaniem zmian w metodach i technikach nauczania. Trendy, które wynikają ze zmian i nowoczesnych rozwiązań sprzyjają tworzeniu się nowych programów kształcenia oraz metod nauczania dostosowanych do różnych grup wiekowych. Publikacja dr Małgorzaty Gawlik Kobylińskiej pt. *Projektowanie i wykorzystanie wirtualnych materiałów dydaktycznych w edukacji dla bezpieczeństwa i obronności* ukazuje nowoczesne rozwiązania dydaktyczne. Autorka na co dzień pracuje jako adiunkt na Wydziale Zarządzania i Dowodzenia warszawskiej *Akademii Sztuki Wojennej*¹. Jest również innowatorem kursów e-learningowych z zakresu bezpieczeństwa, projektów edukacyjnych dla obronności, publikacji naukowych w języku polskim (np. *Nowe technologie w edukacji dla bezpieczeństwa – kształcenie w paradygmacie społeczeństwa informacyjnego i jego przyszłość*) oraz angielskim (np. *Civil-military intercultural education and training in the form of blended learning*), które

¹ Katedra Systemów Zarządzania, Wydział Zarządzania i Dowodzenia, <http://www.wzid.akademia.mil.pl/institut-zarządzania/katedra-systemow-zarządzania.html> [dostęp: 8.11.2017].

dostarczają wiedzy na temat wykorzystania różnorodnych i przede wszystkim nowoczesnych rozwiązań dla metod aktywizujących w edukacji dla bezpieczeństwa. Książka, której dotyczy ta recenzja, ukazała się w 2016 roku nakładem wydawnictwa *Akademii Obrony Narodowej*.

W pierwszym rozdziale autorka przedstawiła edukację dla bezpieczeństwa w kontekście zmian jakie wynikają z przeobrażenia procesów poznawczych wśród osób edukowanych. Wyjaśnione zostały przede wszystkim podstawowe pojęcia, takie jak definicja *edukacji dla bezpieczeństwa*, która została po raz pierwszy przedstawiona przez MENiS w 2004 roku podczas trwania Międzynarodowego seminarium pt. *Edukacja dla bezpieczeństwa w krajach Grupy Wyszehradzkiej*. Puentą rozważań i dopełnieniem definicji jest stwierdzenie, iż do stworzenia trwałego poczucia bezpieczeństwa jest przede wszystkim wykształcenie społeczności. Chodzi tutaj przede wszystkim o stworzenie podwalin do nauczania i wyedukowania wysokiej klasy specjalistów z dziedzin obronności na potrzeby bezpieczeństwa Polski. W rozdziale zostały opisane również teorie uczenia się, np.:

- wynikające z psychologii kognitywnej (poznawczej), która zakłada że uczący jest w ścisłym centrum procesów poznawczych i aktywnie przyswaja informacje docierające z otoczenia;
- psychodynamizm, warunkujący motywacyjne odniesienie się do nauki oraz pozytywności w tym procesie szerszego spektrum informacyjnego (im lepszy dobór metody aktywizującej i zainteresowanie tematyką, tym większe prawdopodobieństwo rzetelnego i trafnego przyswajania wiedzy u uczniów);
- psychologia humanistyczna, zakładająca holistyczne podejście do procesu uczenia się i nauczania, tj. obejmujący emocje, uczucia i umiejętności ruchowe. Ten proces pozwala na dzielenie się zdobytymi doświadczeniami między sobą poprzez współpracę w grupie. Efekt, czyli poznawanie jest sztuką sterowania środowiskiem, które pobudza działania edukacyjne, mające na celu przyswojenie wiadomości oraz umiejętności;
- teoria konstruktywistyczna, jako zachodni model uczenia się w którym człowiek nie stara się za wszelką cenę rejestrować informacji lecz stwarza modele strukturalne do budowania szkieletu pozyskiwania informacji. Model ten wyjaśnia fakt iż pozyskiwanie wiedzy przez społeczeństwo, a przede wszystkim interpretacja jest indywidualną, osobistą refleksją, która przekształca obecny wymiar wiedzy w coś nowego i niepowtarzalnego;
- koneksjonizm, czyli umiejętność istnienia w świecie nowoczesnych mediów, w których zasadniczym celem jest przekazywanie oraz odbieranie informacji.

Wydaje się, że każdy ze wspomnianych modeli posłuży do stworzenia nowoczesnej techniki nauczania. Elementem uzupełniającym pierwszy rozdział jest przypomnienie czym jest cel nauczania, zasady kształcenia, treści kształcenia, środki oraz formy kształcenia i zaznaczenie środowiska, w którym funkcjonować będą wirtualne materiały. Autorka słusznie zauważa, że zajęcia z edukacji dla bezpieczeństwa, które są wspierane nowymi technologiami stawiają przed nauczycielami inne wyzwania niż w przypadku tworzenia klasycznych, stacjonarnych zajęć, prowadzonych w formie tradycyjnej. Nauczyciele w takim przypadku muszą swoją wiedzę

aktualizować oraz dostosowywać do nowych trendów w edukacji, z założeniem wnikliwej analizy i refleksji nad ich skutecznością.

Kolejny rozdział został poświęcony projektowaniu materiałów dydaktycznych z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa i obronności, które zostają dostosowane do wirtualnej rzeczywistości. Autorka szczegółowo omawia: tworzenie celów szczegółowych poprzez zaprojektowanie kart kursów, zawierających potrzebę nowego programu edukacyjnego; uczestników kursów; treść oraz przekaz kursu; zastosowane metody i środki nauczania; planowanie działania ucznia i nauczyciela w czasie trwania kursu oraz sposoby oceniania uczestników. Współpraca nad tworzeniem takiego szkolenia jest to wieloetapowy proces, w którym można powołać zespół projektujący. Każda osoba w takim zespole może być odpowiedzialna za inną treść projektu i najczęściej wyróżniono takie osoby jak: kierownik projektu, metodyk – odpowiadający za merytoryczną część kursu, grafik i ekspert tematu, od którego można pozyskać cenne informacje umożliwiające perfekcyjne opracowanie danego zagadnienia.

Podczas tworzenia szkoleń i kursów internetowych ważne jest, aby dopracować aspekty graficzne, estetyczne i stylistyczne, które będą tworzyć spójną całość oraz nie będą wzajemnie się wykluczać. Atrakcyjność materiału będzie przede wszystkim oceniana pod względem motywacji do uczenia się jaka wystąpiła u uczestników. Ważne jest, aby opracowanie graficzne przemawiało do ucznia, zachęcało go do uczenia się, a także tworzyło pewną hierarchę informacji za którą wzrokowo podąży uczestnik i zachowa uwagę, aby skutecznie dążyć do przyswajania nowej wiedzy. Treść nie powinna być męcząca dla wzroku, natomiast powinna skupić wszystkie procesy poznawcze u uczącego się, stąd: tekst w rozwiązaniach technologicznych stanowić powinien nie więcej jak 80% całego ekranu, z zachowaniem zasady – nie więcej niż 7 linijek w szczegółowo omawianym bloku tematycznym oraz do 7 wyrazów podkreślonych, dających możliwość zapamiętania najważniejszych informacji. Wzbogacenie treści tekstowych o grafiki powinno być oparte o zasadę nawigacji oraz zwiększenia satysfakcji z uczenia się i uwydatnienia znaczenia najważniejszych informacji. Grafiki powinny być spójne z tekstem oraz stonowane kolorystycznie.

Dla potrzeb edukacji dla bezpieczeństwa został stworzony kurs e-learningowy, pt. „Edukacja dla bezpieczeństwa w nowych technologiach”, który pozwolił ocenić efektywność samego narzędzia, jak i zaznajomić nowych uczących się z formą przekazu wszystkich treści. Przedstawiona w publikacji propozycja została szczegółowo opisana pod względem merytorycznym i metodycznym. W nawiązaniu do założeń i celów zaproponowano zakres tematyczny całego kursu (uczący wie, jakie treści zostaną poruszone na wszystkich zajęciach w formie wirtualnej). Ocena efektywności została sprawdzona poprzez kwestionariusz ankiety, który wypełnili kursanci. Wynik badań dostarczył informacji o kursie, a w szczególności: sposobie przedstawienia treści, jego atrakcyjności, łatwości obsługi i weryfikacji zdobywanej wiedzy, przydatności tematyki oraz możliwości wykorzystania materiałów w nauczaniu edukacji dla bezpieczeństwa. Z przedstawionych wniosków jasno wynika, że kursy e-learningowe są nowoczesnym narzędziem pracy, które może być wykorzystywane do poprawienia jakości i efektywności prowadzonych zajęć z edukacji dla bezpieczeństwa.

Atrakcyjność publikacji polega przede wszystkim na wyjaśnieniu najważniejszych pojęć w tworzeniu nowoczesnych materiałów dydaktycznych. Uzasadniono również potrzebę konieczności ciągłej adaptacji dydaktyki edukacji dla bezpieczeństwa do nowych trendów technologicznych. Wskazując pozytywne aspekty wykorzystania Internetu w metodyce i kształceniu, otwierają się nowe możliwości dostosowania nauczania oraz uczenia się przyszłych nauczycieli edukacji dla bezpieczeństwa. Tym samym warsztat pracy nauczycieli, którzy stosują tradycyjne metody nauczania, może być wzbogacony o kolejne techniki poprawiające jakość i atrakcyjność metodyczną w nawiązaniu do obecnego stylu funkcjonujących aplikacji oraz wszechobecnych multimediiów.

Książka będzie pomocna zarówno dla nauczycieli, którzy rozpoczynają swoją karierę zawodową w tej dziedzinie, jak i wszystkich pracowników dydaktycznych pragnących uatrakcyjnić swój warsztat metodyczny w różnej tematyce szeroko pojętej wiedzy o bezpieczeństwie. Myślę, że zobrazowanie w publikacji niektórych funkcji programów multimedialnych będzie bazą wyjściową do stworzenia nowatorskich programów edukacyjnych mających na celu kształcenie oraz samokształcenie uczniów czy studentów. Takie rozwiązanie będzie sprzyjać nadążaniu za trendami, a atrakcyjność w przekazywaniu wiedzy nauk o bezpieczeństwie stanie się pobudką do jej pogłębiania i szerszego zainteresowania wśród uczestników danych kursów multimedialnych.